

ROUVOETS PROEFTUINEN

Sneller ingrijpen, geld besparen

SPOOR PROBLEMEN BIJ KINDEREN SNELLER OP. VÓORDAT ZE ONTAARDEN, VOORDAT HET VEEL GELD GAAT KOSTEN. DAT IS HET DOEL VAN DE STELSELHERZIENING IN DE JEUGDZORG. OP VIJF PLEKKEN IN HET LAND WERKEN JEUGDZORG EN KINDEROPVANG AL NAUW SAMEN OM DIT TE BEREIKEN. ALERT4YOU HETEN DE PROEFTUINEN. ZHIDI KIJKT ACHTER DE SCHERMEN.

tekst René Lamers fotografie Kees Hummel

En klein klaslokaal, met speelgoed in doorzichtige bakken, een voorleeshoek met boekjes, een commode en een keukentje. Middenin zitten drie jochies en twee begeleiders te lunchen. 'Pepijte!', zegt Dennis met een zorgelijke blik. 'Wil je ontbijtkoek?', vraagt Rianne. 'Pepijte!', herhaalt Dennis kort. 'Wil je naarbuiten?' 'Pepijte!' Dennis wijst naar zijn wang. 'O, heb je in je wang gebeten? Auw. Kom, ik geef je een kus.' Dennis kijkt vies bij de kus en strekt zijn arm. De begeleider: 'Nu moet ik weg. Niet té dichtbij.'

Dennis is een ventje van weinig woorden. Dat is normaal voor een tweejarige. Maar Dennis is geen twee. Hij is al dik vier jaar. 'Hij zit nu zes weken in deze observatiegroep', vertelt Klaartje van de Berg, die op twee meter afstand toekijkt. Zij is ambulante medewerkster van Parlan Jeugd en Opvoedhulp in Den Helder. In deze groep op "De Zee" observeren Klaartje en haar collega's kinderen van 0 tot en met 4 jaar, die op het kinderdagverblijf opvallend gedrag vertonen. Hyperactief, agressief, teruggetrokken of stiltejes. Kinderen zoals Dennis. Met maximaal zes tegelijk gaan ze drie maanden lang naar Klaartje en haar collega's. 'Dennis heeft een taalprobleem', zegt Klaartje, die hbo-SPW studeerde en inmiddels zes jaar bij Parlan werkt. 'Daarom zit Rianne met hem in de leeshoek.' Dennis begint inderdaad te babbelen. 'In die observatieperiode kunnen we een fysiotherapeut of een logopedist langs laten komen. Of een IQ-test afnemen. Bij Dennis denken we aan een probleem in zijn hersens. Binnenkort brengen we advies uit aan zijn ouders.'

Cas schiet ondertussen autootjes van de ene hoek naar de andere hoek. Hij is drie, draagt een stoer overhemd en zijn blonde haar zit in een hanenkammetje. Hij zit op de praatstoel. 'Kijk, ik heb bloed. Mijn zus had me op het dakje getild. En toen rolden we naar beneden.'

Cas was op het kinderdagverblijf

agressief, beet andere kinderen. Op De Zee is hij rustig. Klaartje: 'Hier zijn minder kinderen. Hij kan slecht tegen veel prikkels.'

Niet aanmodderen

De jochies hebben één ding gemeen: in een vroeg stadium is hun gedrag gesignaleerd en geobserveerd. Vóór Alert4you probeerde het kinderdagverblijf vaak zelf het gedrag te keren. Pedagogisch medewerkers zijn daarvoor niet opgeleid en modderen soms te lang aan voordat ze jeugdzorg inschakelen. Ondertussen groeide het opvallende gedrag uit tot een probleem. Het kind werd uit de vertrouwde omgeving gehaald en verdween voor onbepaalde tijd in de zorgcarroussel. Ook daarna was een verhoogde kans op terugkeer van problemen. De ouders keken intussen op afstand toe.

Dat moest anders, vond André Rouvoet, voormalig minister van Jeugd en Gezin. Kinderopvang en jeugdzorg moesten samenwerken. Het Kinderopvangfonds riep Alert4you in het leven en liet dat in pilots testen. Doel: problemen eerder opsporen en expertise uit de jeugdzorg toevoegen aan de kinderopvang. In 2009 startten de eerste pilots, in Amsterdam, Drenthe en Leiden. Vorig jaar kwamen daar Den Helder en Amersfoort bij. De ervaringen in Drenthe, waar jeugdzorg de pedagogisch medewerkers van de kinderopvang opzoekt en coacht, blijken zeer effectief. In Den Helder kozen ze voor het "Drentse" coaching on the job, maar dan op basis van concrete vragen van pedagogisch medewerkers. Zo'n concrete vraag, stelt Klaartje,

heeft als voordeel dat er ook de wil is om aan de slag te gaan. 'Bij permanente coaching bestaat het risico dat je te actief etiketjes plakt op kinderen. Nadeel van onze aanpak is wel, dat we op een aantal "probleemloze" kinderopvanglocaties nog niet zijn geweest.' Klaartje vindt de samenwerking een verademing. 'Hier zaten we op te wachten.' Parlan kan de vraag nauwelijks aan. Vermoedelijk breidt de samenwerking uit naar Anna Paulowna. De kabinetsbezuinigingen zorgen echter voor onzekerheid. De pilot wordt betaald uit publiek geld. Daarna moeten andere potjes worden gevonden. Klaartje: 'Hopelijk ziet de politiek dat wij geld besparen.'

Meer status

In Leiden spraken jeugdzorginstelling Cardea en kinderopvangorganisatie B4Kids af de samenwerking voort te zetten en uit te breiden met *coaching on the job*. Net als in Den Helder en Drenthe. De aanpak werkt namelijk. 'Niet alleen wordt het kind eerder geholpen, ook de ouders worden meer betrokken', weet Bianca Weijers, locatiehoofd van kindercentrum Sindbad in een Leidse volkswijk. 'Ouders hoorden vroeger tijdens het brengen of halen wat er speelde. Nu maken we hiervoor sneller een aparte afspraak. Dat geeft een andere status aan zo'n gesprek.' Aan de andere kant van Leiden, op de locatie Kleine Beer, kreeg locatiehoofd Annemieke Constandse te maken met de nieuwe werkwijze. 'Coaching on the job' hadden we eerder moeten invoeren. Als leidinggevende had ik niet altijd de tijd om mee te kijken in een groep. En die coaching is

Zes stappenplan

1. waarnemen (opvallend gedrag registreren)	2. checken (toets je waarneming aan collega of hoofd)	3. bespreken (met ouders bepaal je de aanpak)	4. handelen (uitvoering van plan en inschakelen pedagogische staf)
5. opnieuw oudergesprek (wat levert de aanpak/observatie op?)	6. evaluatie en afsluiten		

verrijkend voor pedagogisch medewerkers. Die pedagogisch medewerkers zijn gemotiveerd. Zij breiden hun kennis en vaardigheden uit. Bianca: 'We weten welke gedachte achter bepaald gedrag schuilgaat, kunnen we het beter plaatsen. Daardoor handel je sneller en doeltreffender. De pedagogisch medewerker is nu echt een professional.'

Aandachttrekkers

Inmiddels breidt de Leidse aanpak zich als een olievlek uit over het hele B4Kids-gebied. Bianca geeft vanavond samen met een collega van Cardea training aan twintig pedagogisch medewerkers van kinderdagverblijf de Bolderberg. Negentien dames en één heer denken na over voorbeelden van "opvallend gedrag". 'Een kind dat de hele tijd voor zich uit kijkt', zegt de één. 'Of eentje die aandacht trekt door te huilen en stopt zodra hij op schoot zit', zegt de ander. 'Bijten?', vraagt iemand. 'Voor een baby is dat niet vreemd', zegt Bianca, 'want dingen in de mond nemen is op die leeftijd een manier om de wereld te ontdekken. Voor een tweejarige is het wél opvallend.'

'Ho'

De medewerkers leren waarnemen, zonder eigen interpretaties. De meesten vinden dat lastig. Dat blijkt wanneer ze een filmpje zien van een peuter die een trapje op en af loopt met een bloem. 'Registreer wat je ziet', is de opdracht. 'Hij loopt naar het trapje, stapt op de eerste trede en loopt omhoog', zegt iemand. 'Het gaat alleen moeizaam.' 'Hij is wel een volhouder.' 'Ho!', roept locatiehoofd

'Hopelijk ziet de politiek dat wij geld besparen.'

Diane van der Zwan. 'Dát is interpretatie. Misschien vindt dit jongetje het helemaal niet moeilijk.'

De cursisten kunnen Alert4you meten in praktijk brengen. 'Vroeger had je ook al het gevoel dat er iets was met een kind, maar wát?', vertelt Suzanne

In Den Helder worden sommige kinderen van 0-4 jaar al geobserveerd.

Geerlof, al twaalf jaar werkzaam bij de Bolderberg. 'Je kijkt nu gericht. Kennis over gedrag bevestigt nu mijn gevoelens.' En kinderen worden daadwerkelijk eerder gesignaleerd, merkt collega Marloes van der Vlucht op. 'Je bent er sneller bij, mede dankzij het stappenplan. En je krijgt hulp van de pedagogische staf, die hiervoor is opgeleid.'

Wat overal terugkeert, zijn de verschillen tussen medewerkers van de kinderopvang en die van de jeugdzorg. Dat vergt gewenning. Dat betekent méér tijd nemen, alles uitleggen. In Den Helder is Klaartje inmiddels naar bso Koraaleiland gelopen. Hier observeert ze leerlingen uit de hoogste groepen. 'Ze kunnen uit het niets een woedeaanval krijgen. Of hard huilen.' Nu staat

Kenneth te huilen. Zijn beste vriend is voor het laatst op de opvang. Anderen plagen hem dat hij huilt. Hij gaat naar de hoek met zitzakken. 'Kenneth was heel druk', vertelt Jolanda Gootjes, één van de medewerkers van de bso, aan Klaartje. 'Ik heb hem een time out gegeven in de kamer hiernaast. Niet als straf, maar om tot rust te komen.' 'O, dat is goed van je', reageert Klaartje. 'Kenneth heeft moeite met prikkels.'

Jolanda is blij met zulke adviezen van Klaartje. 'Als buitenstaander vallen haar dingen op die wij missen. Klaartje geeft ons handvatten die we kunnen gebruiken. "Ga maar begrenzen, ga maar regels stellen", zegt ze dan. Dat geeft ons rust, want de Gordon-methode, waarbij je meer ruimte laat aan kin-

deren, werkt niet bij kinderen die juist houvast zoeken.' Spreken Klaartje en zij wel dezelfde taal? 'Ja hoor. Anders stellen we wel een vraag. En Klaartje zal weer van ons dingen leren.' Klaartje knikt: 'Ik keek vroeger naar één kind, nu zie je een hele groep.'

Ondertussen komt Kenneth vrolijk binnen op skates. 'Ho, niet met je skates binnen', zegt Jolanda. En Kenneth gaat naar buiten. 'Goed van je, Kenneth', roept Klaartje hem na, 'goed dat je luistert.'

Het Nederlands Jeugdinstituut onderzoekt de proefprojecten en doet aanbevelingen voor een betere samenwerking tussen kinderopvang en jeugdzorg. Méér informatie op alert4u.nl.

5 proeftuinen

Amersfoort

Coaching on the job door Trajectum (zorg) bij SKA (opvang). Gebruik van "pedagogisch experts" op SKA-locaties.

Sterk: Snel en direct hulp. Directe lijntjes tussen zorg, opvang en ouders.

Minder sterk: De vraag is of de kennis en directe lijntjes niet verloren gaan.

Amsterdam

Nadruk op stroomlijnen van aanpak, kennis en band tussen directie en medewerkers van 't Kabouterhuis (zorg) en Partou (opvang). Onder andere via gezamenlijke trainingen. In de "Groeiberichten" beschrijven beide partijen de ontwikkelingen, die ouders te lezen krijgen.

Sterk: Grote overeenstemming tussen beide partijen én de ouders, mede dankzij Groeibericht.

Minder sterk: Doordat praktische samenwerking ontbreekt, zien pedagogisch medewerkers niet altijd de toegevoegde waarde van jeugdzorg. Veel ouders hebben moeite met de Nederlandse taal in het Groeibericht.

Den Helder

Coaching on the job binnen de reguliere kinderopvang, zonder indicatie. Samenwerking SKDT (opvang) en Parlan (zorg) op locaties, in de observatiegroep en op medisch kinderdagverblijf. Nieuwsbrief en bijeenkomsten voor ouders.

Sterk: Het is een pragmatische aanpak gericht op de specifieke vragen uit de kinderopvang. Goed onderling

contact. Ouders actief betrokken.

Minder sterk: Te bezien valt of de observatiegroep kinderen niet teveel ontwricht en of de ad hoc inzet van coaching op den duur leidt tot verval van samenwerking.

Drenthe

Structurele coaching op the job van medewerkers van Yorneo (zorg) bij Speelwerk (opvang). In eerste jaar stond coaching in teken van vroegsignalering, nu deskundigheidsbevordering.

Sterk: Pilot werd snel doorgevoerd en geborgd. Coaching is permanent en gestructureerd.

Minder sterk: Bij uitbreiding van samenwerking is het van belang dat kennismaking te weinig aandacht krijgt.

Leiden

Locatiehoofden en pedagogische stad van B4Kids en p.m.'ers van Cardea (zorg) trainen in vier bijeenkomsten de pedagogisch medewerkers van B4Kids (opvang), die een 6-stapenplan als uitgangspunt gebruiken. Tijdens bijeenkomsten van Triple P zijn ouders ingelicht. Zij ontvangen een nieuwsbrief.

Sterk: Kennisvergroting van pedagogisch medewerkers en betrokkenheid van de ouders.

Minder sterk: Enthousiasme en betrokkenheid locatiehoofden van B4Kids bepalend voor succes. Door veelheid aan activiteiten komt alles vluchtig aan bod.

